

VAQIF YUSIFLI

Qorxmaz Kamil Kadusinin yedinci kitabı çapdan çıxıb və bu kitabda onun altı poeması və dördlükleri toplanıb.

Müasir dövrümüzdə poema şeirlə müqayisədə olduqca azlıq təşkil edir. Bunun iki əsas səbəbi var. Birincisi; nəsrə roman yazmaq yazıçıdan nə qədər məuliyyət tələb edirsə, bunu poeziyada da poema haqqında deyə bilərik. İkincisi; poemanın özünəməxsus tələbləri var, bu tələblər əsasən poemanın bədii forma və sənətkarlığı ilə bağlıdır ki, bu prinsipi də hər şair yerinə yetirə bilmir.

Kadusi "Düşüncə" kitabında həm bunun uğurlu, həm də bir qədər nöqsanlı cəhətlərini nümayiş etdirir.

Mənə ən xoş təsir bağışayan Kadusinin "Fəsillər" və "Sərhədlər" poemaları oldu. "Fəsillər" poeması lirik üslubda qələmə alınıb Şair ilin fəsilləri barədə =onların hər birinin özünəməxsusluğu haqqında söz açır. Məlumdur ki, Azərbaycan poeziyasında elə bir şair tapılmaz ki, yaz, yay, payız və qış fəsilləri haqqında şeirlər yazmasın, hətta az da olsa, poemalar qələmə almasın. Ancaq Qorxmaz Kadusi öz söz fırçasını bu fəsillərin tablolarına köçürə bilir. Baxın: payız haqqında görün nə yazır:

**Çaxan qılındır şimşək,
Qalxanı başına çək.
Yavaş-yavaş tökəkək,
Sarı yarpaq yağışı.**

Məncə, Kadusi payızı sarı yarpaq rəngində görür. Bəs qışı necə? Qışın rəngini ağ görür. Baharın rəngisə yaşılıdır, çünki ordan günəşin gülüş səsi gəlir, çayların hay-küyü, suların daşlara çırpınaraq qışqırığı eşidilir. 18 il bundan əvvəl mən Qorxmaz Kadusinin ilk şeirlər kitabı- "Bir gün dönəcəyəm"ə ön söz yazmışdım, orada onun qışa həsr etdiyi şeirdən misal gətirmişdim. Təmiz bir qış lövhəsinin təsviriydi o şeir:

**Bu uzun çəkən qış
Ayağı tora düşən ağ göyərçinə**

DÜŞÜNCƏLƏR ALƏMİNDƏ

bənəyir.

**Adamlar, ağaclar, quşlar
Ağ işığın üstünə düzülmüş
Qara kişmiş kimidir.**

**Yeriyyə-yeriyyə, yeyilə-yeyilə
Kəsilə-kəsilə , əriyyə-əriyyə azalar,
Bu uzun çəkən qış.
Qoy Kadusi belə qış lövhələri çəksin,**

"Sərhədlər" poeması isə ictimai mənə daşıyır. Burada insanları, ölkələri bir-birindən ayıran sərhədlərə etiraz var. Niyə? Çünki:

**Sərhəd dirəyində,
Tikanlı teldə,
Silahlar ayaqda,
Siyasət diildə
Qənim kəsilməmiş bir-birimizə.**

Amma bu dünyada "balıqların su da sərhədi yoxdur azaddır quşlar, onlar pərvazlanır, sərhəd tanımır".

Düşüncə meyarı insana məxsusdur və şairlər bu insan düşüncəsini şeirlərdə, poemalarda reallaşdırırlar. Bizim poeziyamızın bir qütübünü düşüncə poeziyası kimi qiymətləndirmək olar. Və Qorxmaz Kadusi də bu ənənəyə sadıq qalmağa çalışır. O öz poemalarında müraciət etdiyi hər bir mövzuya fikirlərinin bucağından yanaşır. "Düşünə bilmək" poeması on bir hissədən ibarətdir və hər bir hissə müstəqil düşüncələr əsasında yazılıb. "Yol"-hərə bu dünyada öz yoluyla gedir, səhvmi, doğrumu, bunu zaman müəyyənləşdirir. "Ən hamar yol xəyalında saldığın yol olur". "Ağıl"-Bəşərin yiyəsi ağıldır" "Darıxmaq"- tinsanların xoşbəxtliyi də, kədərli anları da darıxmaqla keçir. Kadusi belə deyir:

**Yerə düşən toxum
Ağac olmağa,
Baxan göz görməyə,
Gözəl sevlməyə
İnsan,
İnsan tək doğulmağa
İnsan tək yaşamağa
Xoşbəxt olmağa
Darıxar.**

Bəs "doğulmaq" necə? Dünyanı nəsil-nəsəl davam etdirir doğulmaq. Əgər ağaclar bir zamanlar ağac olduqlarını yada salsalar, yarpaqlayarlardı il boyu. "Qələm lələyin daşlaşmış

davamıdır". "Atamın davamıyam, həmin vücut, həmin sima, həmin baxış, məğrur duruş". Dahilər hər əsrdə yenidən doğulurlar. "Şeyx Nizaminin sözü kainatda hökm edir. "Həyat".- Kadusi deyir ki, "Yoxdur heç bir möcüzə, olmayıb və olmayacaq, nə köh-qə, nə də təzə, yaranandan belədir kainat, belə də olacaq". Təbii ki, bu, onun öz fikridir, qətiyyətlə razılaşmaq olmaz bu fikirlə. Həyat və kainat möcüzələrlə doludur, ay Kadusi. O möcüzəni insan sevdiyi bir qızın gözlərində də görə bilər. Sabah xərcəngin dərmanı, müalicəsi tapılırsa, bu da möcüzə olar. Reallığın möcüzəyə çevrilməsini azmı görmüşük? "Təzad" hissəsində məlum həqiqətlə qarşılaşsaq da, içində maraqlı görünən fikirlər var. Məncə poemanın ən zəif hissəsi "Yıxılmaq" bölümüdür. "Qan iyi"ndə pula, ucuz qazanılan var-dövlətə haqlı etirazlar səslənir. Kadusi yazır ki: "Azalan-çoxalan, dövr edən, enerjidir pul, minində tükənir, birində artır..Şəkildən-şəkile dəyişir" və s. Bəs Kadusi "Xoşbəxtlik" deyəndə nəyi düşünür? O, xoşbəxtliyin tam əksinə olan şeyləri düşünür. Əgər bir insan sevib-sevilmirsə və bu dünyada sevgisizlik baş alıb gedirsə, xoşbəxtlikdən danışmaq olarmı? Nəhayət "Düşünə bilmək"

Düşünə bilmək, daşına bilmək, yaşaya bilmək!-poema bu fikirlə başa çatır.

Kadusinin "Adamlar" poeması onun moralist-pedoqoji fitkirlərini əks etdirir. O adamların növbənöv çeşidlərini, mövqelərini açıqlayır.

**Yüz il gizlənəcək sədəfdə inci,
Tapan gətirər hədsiz sevinci,
Nə çəkin, nə yorul, nə də ki inci,
Axır tanıyarsan gövhər adamı.**

Məncə, Kadusinin "İtiririk" poeması onun altı poeması içərisində ən sanballısıdır. O, nəyi itiririk sualına doğru cavablar tapır.

**Nəyimiz var itirəndə
Dərd tapırıq,
Keçmişin kədəriylə, sevinciylə
Bizə qalan xatirəsi,
Çiçəklərdə ovsunlanan bala oxşar.
İtirməkdən gəlib zara,
Görəndə ki, ömrümüzdə**

**İtirməli bir şey yoxsa,
Özümüzü itiririk,
Özümüz də itirik.**

Kadusinin kitabına dördlük şəklində yazdığı şeirlərini də qatmışdır. Dördlük şeir şəkli Azərbaycan poeziyasında çox işlənib. Bayatı da, rübai də dördlük şəklindədir və ayrıca dördlük forması da var ki, bizim müasir proeziyada əksər şairlər bu formaya müraciət edirlər. Kitabda həcm etibarilə çoxluq təşkil edən dördlük müxtəlif mövzuları əhatə edir. Məlum məsələlər ki, dörd misrada mənalı və maraqlı, oxucunu düşündürən fikirlər qələmə alınsın. Mən bir neçə dördlüyü misal gətirmək istəyirəm ki, bunlar Kadusinin bu formada uğurları sayılmalıdır:

**Vaxt çatdı budaqdan yıxıldı yarpaq,
Torpağın bağına sıxıldı yarpaq.
Kıçıldı bir yarpaq göyün köynəyi,
Bir yarpaq böyüdü anamız torpaq.**

Daha neçə dördlüyü də göstərə bilərəm belə uğurlu alınıb. Amma Kadusinin bu dördlükleri içərisində elələri də var ki, onlardan heç danışmaq istəməzdim. Fikir yoxsulluğu və bəsitliyi ilə üzləşirsən. Kitabla bağlı bəzi iradlarımı və tövsiyələrimi bildirim.

1.Kitabdakı poemalarda və dördlüklərdə yaxşı redaktə işi aparılmayıb. Bəzən misralar arasında məntiqsizlik aşkar nəzərə çarpır. Məsələn, səh. 55-ə "Mən bilmədiyimi bildiyim üçün, bilərəm, Sənin baxdıqlarını gördüyüm üçün görürəm..üç misrada üç dəfə bilmək sözü var. "Sokratdan gəlirəm" nə deməkdir? Belə misallardan yenə var.

2.Qorxmaz Kadusi heca vəznində daha yaxşı yazır, onun sərbəsti bəzən poetexniki tələblərə cavab vermir. Arzu edirəm ki, Kadusi hecadan ayrılmasın.

Kadusi bir dördlüyündə yazır ki:"Hər şeyin əvvəli, sonu olsa da, Var olan enerji heç vaxt tükənməz". Mən Kadusidə potensial şair enerjisi görürəm və qoy bu enerji onun bundan sonra yazacağı şeirlərdə daha dolğun nəzərə çarpsın. Uğurlar, QORXMAZ KADUSİ!